

Historická postava Ježíše v evangeliích

Craig S. Keener

The
HISTORICAL
JESUS
of the
GOSPELS

Co se můžeme dozvědět
o Ježíši, když budeme
používat základní
dějepisné metody, jaké
používají i sekulární
historikové?

Omezení historických metod

- Většina událostí, ke kterým v minulosti došlo, není zaznamenána.
- Jen málo z toho, co zaznamenáno bylo, je ověřeno.
- Obecně řečeno: musíme věřit pramenům.
- Vyvstává otázka: jak důvěryhodná jsou evangelia?

Nejstarší důkazy, zejména od Ježíšových následovníků

- Často jenom ta hnutí, kterým jde o zachování nejstarší informací o svých představitelích, je zaznamenána
- Kumrán (zdroj Svitků od Mrtvého moře)
 - Vysoce vážený zakladatel – nezmiňovaný mimo DSS
- Josephus o farizejích
 - Byl sám farizeus
 - Nikdy nezmiňuje Hilela, zakladatele dominantní školy hilelitů
- Dio Cassius o povstání v Judsku v letech 132-135
 - Nikde nehovoří o jeho vůdci Bar Kochbovi

Historie obecně

- Izraelský vědec David Flusser:
 - “Jen stěží můžeme očekávat, že informace o Ježíši najdeme v dokumentech vzniklých mimo křesťanské prostředí. Sdílí stejný osud jako Mojžíš, Buddha a Mohamed, o kterých nenacházíme žádné zmínky u autorů, kteří nebyli jejich vyznavači.”
- Totéž ostatně platí i o dalších, jako Joseph Smith, Simon Kimbangu a další.

Dokonce Sokrates

Socrates

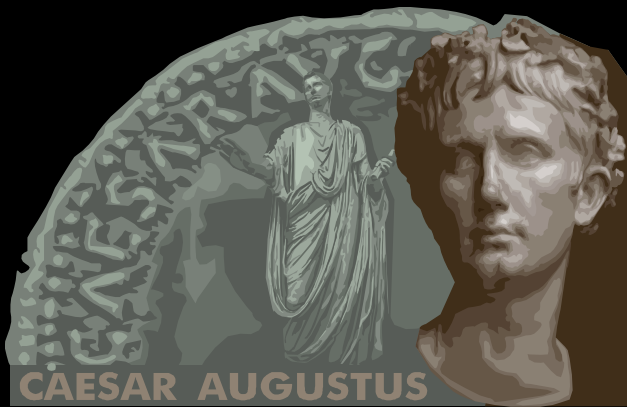
- Kennedy: o Sokratovi se z jeho doby zachovala pouze čtyři díla a jen tři pocházející od jeho následovníků přinášejí užitečné informace
- Kleve: I když se zdůrazní rozdíly v těchto pramenech, je možné zrekonstruovat podobu (charakter) Sokrata na základě bodů, v nichž se díla shodují.
- ALE ...

V krátkosti – zdroje vzniklé mimo křesťanské prostředí

- Zdroje od lidí mimo křesťanský svět
- Thallus
 - Zjevně padesátá léta po Kristu
 - Temnota kolem období Ježíšova ukřižování
- Syrský stoik Mara bar Sarapion
 - 73 po Kristu
 - Ježíš byl „moudrý král Židů“

Přední římscí historikové raného císařství

- **Tacitus** (počátek druhého století)
 - Pilát popravil Ježíše
 - 64 po Kristu (tři a půl desetiletí po Ježíšově veřejné službě): Ježíšovo hnutí bylo v Římě mocné
- **Suetonius** (počátek druhého století)
 - Podle obvyklých výkladů
 - Lidé židovské národnosti v *Římě* diskutovali o Ježíšově identitě v průběhu dvou desetiletí po jeho popravě

Proč nemáme více podrobností?

- Centrem pozornosti těchto římských historiků byl Řím
- O provincie se zajímali jen ve vztahu k Římu
- Znamená to, že se víc zabývali Ježíšovými stoupenci v Římě než Ježíšem samým

Srovnejme

- Král Herodes Agrippa I (Skutky 12)
 - Tacitus se zmiňuje jen jednou – o jeho smrti (*Letopisy* 12,23)
 - Josephus píše o jeho prominentní roli konkrétně v Římě
- Pilát se v římské literatuře objevuje *pouze* jednou, jako místodržící, který popravil Ježíše
- Autoři **jiného než křesťanského původu** zmiňují Ježíše více než kteréhokoliv jiného mesiánského nebo prorockého vůdce v Sýrii nebo Judsku prvního století

Pozdější rabíni (od konce prvního století do čtvrtého)

- Silně nepřátelští
- Ježíš - divotvůrce
 - jenže jej považovali za čaroděje
- Ježíšovi následovníci jako divotvůrci ve své době (např. Jakub z Kafarnaum)

Josephus (první století)

- Píše o Janu Křtiteli (očistění těla a duše, používá helenistické termíny)
- Píše o Ježíšově bratru Jakubovi (*Ant.* 20.200)
- Většina vzdělaných lidí píše rovněž o Ježíši
 - *Ant.* 18.63-64
 - mnoho textu je originál, Josephův styl
 - ač opisovači vkládali křesťanské prvky (Mesiáš atd.)
 - potvrzeno starověkým arabským překladem, chybí vsuvky

Co Josephus rozhodně říká o Ježíši

- Moudrý prorok (učitel)
- Ježíš jako divotvůrce
 - tentýž termín použit pro Elíšovy zázraky
- Římané a jeruzalémská elita jej považovala za hrozbu a nechala jej popravit

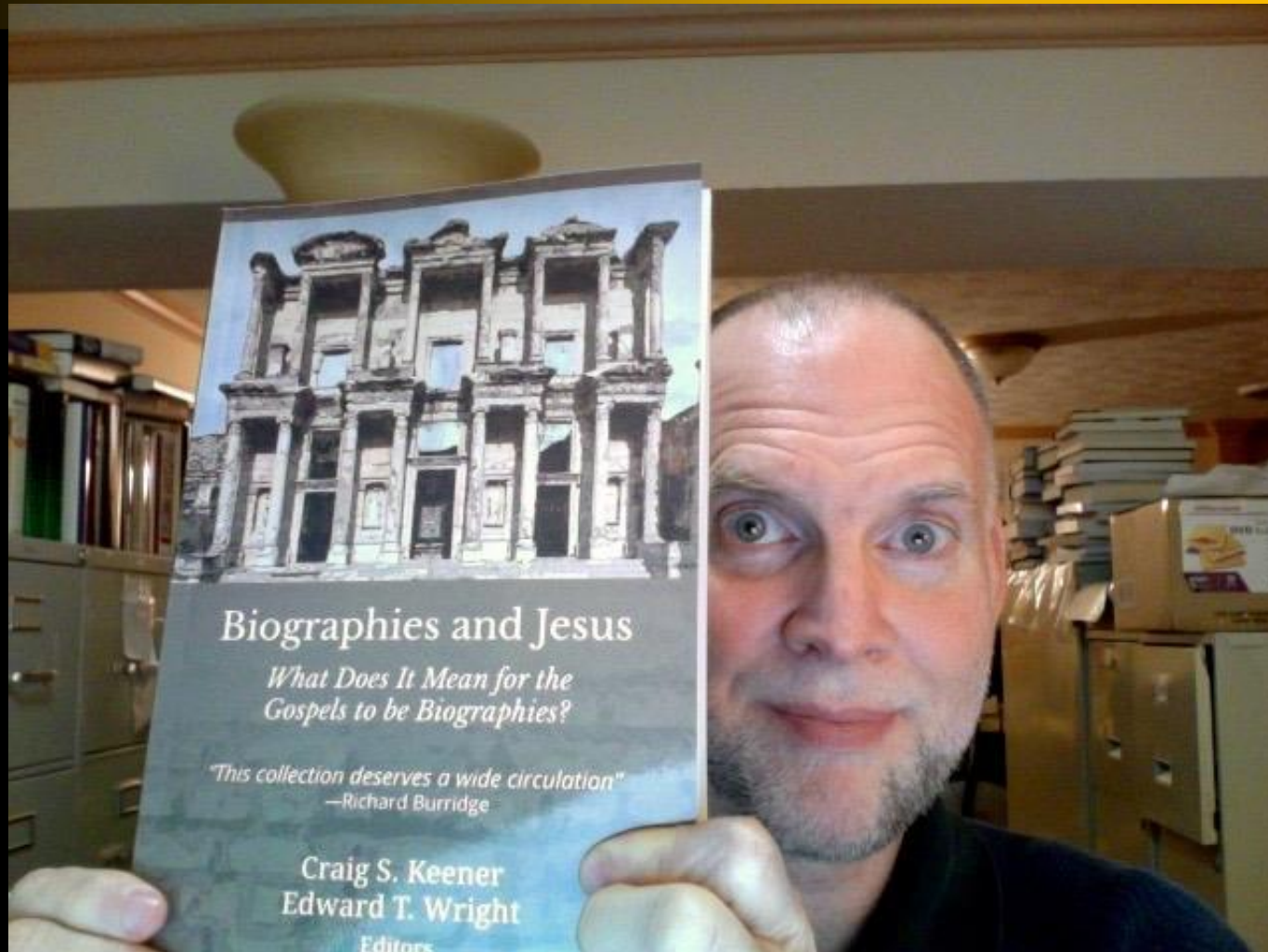

Žánr evangelií

- Jednosvazková práce o jediné historické osobnosti
- Přesah ukazuje na použití stejných pramenů
- Jak by starověký čtenář nazval toto?

Většina dnešních badatelů: starověké životopisy

Pointa

- NE doslovně (tj. slovo za slovem)
- ALE: podstata Ježíšovy služby a vyučování
- TEDY: opravdu máme hodně informací o historické osobě Ježíše
- Podle standardů starověkého životopisectví jsou evangelia ranými a dobrými záznamy

Evangelia jsou starověké, ne moderní životopisy

Moderní životopisy

- Obvykle v chronologickém pořadí
- Obvykle začínají raným životem
- Často obsahují hodně informací

Starověké životopisy

- Obvykle tématické (jako u Matouše), příležitostně chronologické (jako u Lukáše)
- Často začínají kariérou v dospělosti (Marek, Jan)
- Selektivní

Evangelia odpovídají žánru starověkých životopisů

Životopis byl téměř jediným typem
literárního díla zaměřeného na konkrétní
historickou osobnost

Životopisy byly zejména typem historické literatury

- ... oproti takové, o které jeden z mých profesorů řekl...
- **Romány: velmi odlišný žánr**
 - Chybí jasné zdroje
 - Chybí historický úvod
 - (převážně) romantické
- Životopisy měly **historický** charakter
 - Jednosvazkový, zaměřený na jedinou osobu
 - Avšak jako historikové: rozvíjeli dřívější *informace*

Historie: morální lekce a zábava

- Jak historikové, tak autoři životopisů se ve svých pracích snažili přinést **morální lekce** prostřednictvím faktů, nikoliv vymyšlených věcí
- Obě skupiny se snažily být **zábavné**, jako v povídkách (románech), ale uspořádáním faktů, ne fabulací

*Ovšem přijmeme-li, že dobří životopisci byli
v zásadě přesní, jak přesní byli ve všech
podrobnostech?*

- To záleželo na autorovi životopisu
 - Někteří byli v detailech hodně pružní
 - Nemohli si však události vymýšlet
 - Pokoušeli se vhodně využívat dostupné výroky

- Způsoby hodnocení mimořádných případů:

1. psát o **nedávné** nebo **vzdálené** minulosti?
2. jak úzce se držet svých pramenů?

Jaké druhy pramenů životopisci často používali?

- Když psali o *vzdálené* minulosti (století dříve)
 - Několik historických povídek
 - Někdy přiznávali, že používali legendy
 - Přesto podle možností často jmenovitě citovali velké množství různých zdrojů
 - Mnozí kriticky hodnotili jejich zdroje

Nejlépe dochovaný pramen o Alexandru Velikém

- Arrian – text napsaný více než 400 let později
- Vychází však z dřívějších, nedochovaných životopisů

Texty psané o NEDÁVNÉ minulosti

- (např. Marek, během 40 let)
- Autoři byli často očitými svědky nebo vycházeli z očitých svědectví
- nebo vycházeli z informací těch, kdo s očitými svědky hovořili

Historická spolehlivost se různila

- **Plutarchos a Livius** svá vyprávění libovolně přikořenili
- Někdy psali o osobách, které žily mnoho staletí před nimi
- přiznávali (stejně jako většina pisatelů), že příběhy z dávné minulosti (o mnoho století dříve) nebyly příliš spolehlivé
- **Tacitus (Agricola) a Suetonius (Dvanáct císařů)** se striktně drželi faktů (někdy příliš úzce!)
- Psali o osobách z doby vzdálené max. 150 let
- Dnešní historikové se přesně drží jejich údajů

Josephus byl někde uprostřed

- Ve své autobiografii se vylíčil podezřele dobře
- Shrnul židovsko-římskou válku jako nějakou bojůvku!
- Přesto archeologové často potvrzují podrobnosti, o kterých psal, příkladem může být barva *stěn Herodovy ložnice!*

Historické standardy

- Aristoteles:
 - Rozdíl mezi “poezií” a “historií”
 - nikoliv ve formě (historii lze popsat ve verších)
 - ale v obsahu: historie se musí zabývat tím, co se stalo, ne tím, co se *mohlo* stát
- Lucianus
 - Dobří životopisci se vyhýbají pochlebování, které zkresluje události (*Hist.* 12)
 - Pouze špatní historikové si vymýšlejí údaje (24-25)
- Plinius mladší

Pro historii je charakteristický zájem o přesná *fakta*

Životopisy nedávno žijících osob

- zůstávají blízko svým pramenům
 - objektivní, nic nepřidávají
- zcela odlišný styl než u povídek (románů)

*Podívejme se na konkrétní
příklad*

Životopisy Othona a historické
informace o něm

Není třeba překládat

Suetonius <i>Otho</i>	Tacitus <i>Histories</i>	Plutarch's <i>Galba, Otho</i>
Otho's parentage and ancestry (Suetonius <i>Otho</i> 1.1-3)	Otho's parentage and ancestry (<i>Hist.</i> 2.50)	Otho had honorable lineage (Plutarch <i>Galba</i> 19.2)
Otho's birth (Suetonius <i>Otho</i> 2.1)	-	-
Otho's wasteful, dissolute youth (Suetonius <i>Otho</i> 2.1)	Otho's wasteful, dissolute youth (<i>Hist.</i> 1.13)	Otho's luxury-corrupted youth (Plutarch <i>Galba</i> 19.2)
Otho used an affair with an imperial freedwoman to gain access to Nero's court (Suetonius <i>Otho</i> 2.2)	-	-
Otho gained friendship with Nero through their shared vices (Suetonius <i>Otho</i> 2.2)	Otho gained friendship with Nero through their shared vices (<i>Hist.</i> 1.13; cf. <i>Ann.</i> 13.12, 45)	Their shared vices endeared Otho to Nero (Plutarch <i>Galba</i> 19.3)
Nero took Poppaea Sabina from her husband and entrusted her in marriage to Otho (Suetonius <i>Otho</i> 3.1)	Nero entrusted his own mistress, Poppaea Sabina, to Otho for the present (<i>Hist.</i> 1.13); in <i>Ann.</i> 13.45, Otho seduced her from her first husband (his friendship with Nero enhancing his influence) and only afterward (<i>Ann.</i> 13.46) did she begin an affair with Nero	Otho seduced Poppaea from her husband with promises of Nero's favor, obtaining her as his wife (Plutarch <i>Galba</i> 19.4)
Nero himself was already having affairs with Poppaea Sabina, and Otho's rivalry (Suetonius <i>Otho</i> 3.1-2) led to his removal as general to Lusitania (3.2)	Nero himself was already having affairs with Poppaea Sabina, and Otho's rivalry led to his removal as general to Lusitania (1.13; cf. <i>Ann.</i> 13.46)	Poppaea played on the rivalry between Otho and Nero, but wanted Nero only as a lover (Plutarch <i>Galba</i> 19.4-5); Nero thus wanted Otho dead (19.5), but Seneca arranged for him to be spared and sent to Lusitania (20.1)
Otho governed Lusitania well for ten years (Suetonius <i>Otho</i> 3.2)	Not in <i>Histories</i> , but cf. <i>Ann.</i> 13.46: Otho governed Lusitania nobly, in contrast to his youth	Otho governed Lusitania well (Plutarch <i>Galba</i> 20.1)

Once Galba revolted, Otho supported him (Suetonius <i>Otho</i> 4.1)	Otho was Galba's chief supporter (<i>Hist.</i> 1.13)	Otho was the first governor to support Galba (Plutarch <i>Galba</i> 20.2)
An astrologer named Seleucus promised Otho that he would survive Nero and become emperor (Suetonius <i>Otho</i> 4.1; cf. 6.1)	An astrologer named Ptolemy predicted that Otho would survive Nero and become emperor (<i>Hist.</i> 1.22)	An astrologer named Ptolemy predicted that Otho would survive Nero and become emperor (Plutarch <i>Galba</i> 23.4)
Galba thus pursued his ambition by flattering nobles and obligating his soldiers (Suetonius <i>Otho</i> 4.2), and later bribing soldiers to share his plot (5.2)	Most of the soldiers favored Otho (<i>Hist.</i> 1.13); he had long curried their favor (1.23), including with bribes (1.24-25)	Otho helped and curried favor with the soldiers (Plutarch <i>Galba</i> 20.3-4), and they favored especially Otho for Galba's successor (Plutarch <i>Galba</i> 21.2). Otho's friends had been corrupting the soldiers for him even before the conspiracy, but in the midst of the conspiracy corrupted them further with money and promises (Plutarch <i>Galba</i> 24.1).
Otho eagerly hoped to be adopted by Galba; Galba adopted Piso instead, incurring Otho's resentment (Suetonius <i>Otho</i> 5.1)	Otho eagerly hoped to be adopted by Galba (<i>Hist.</i> 1.13); Galba adopted Piso instead (1.14-15), incurring Otho's anger toward Galba and envy toward Piso (1.21)	Galba failed to adopt Otho because of the latter's fiscal irresponsibility (Plutarch <i>Galba</i> 21.1-2); for the adoption of Piso, see Plutarch <i>Galba</i> 23.1; for Otho's anger toward both Galba and Piso, see Plutarch <i>Galba</i> 23.4
Thus Otho realized that only by seizing the empire could he hope to pay his debts (Suetonius <i>Otho</i> 5.1); he extorted a million sesterces from an imperial slave to finance his goal (5.2)	Once he realized that war might turn against Galba, Otho considered switching sides (<i>Hist.</i> 1.14); one consideration for betraying Galba was Otho's massive debts (1.21)	Plutarch reports that Otho had debts of five million sesterces (Plutarch <i>Galba</i> 21.2); Galba, by contrast, was independently wealthy (<i>Galba</i> 3.1; 29.1)
Galba's adoption speech is mentioned (though not recounted) in Suetonius <i>Galba</i> 18.3	Galba's adoption speech (<i>Hist.</i> 1.15-16)	Galba's adoption speech is mentioned (though not recounted) in Plutarch <i>Galba</i> 23.2
A delay of several days (Suetonius <i>Otho</i> 6.1)	Five days (<i>Hist.</i> 1.29) before the assassination: January 10 (1.18) to the fifteenth (1.27)	Galba was assassinated on January 15, on the sixth day after the adoption (Plutarch <i>Galba</i> 24.1)

Otho was with Galba at a sacrifice and heard the diviner's predictions (Suetonius <i>Otho</i> 6.2)	Otho was with Galba at a sacrifice in the temple of Apollo when the seer Umbricius declared unfavorable omens (<i>Hist.</i> 1.27)	Other was present at the sacrifice when the divining priest Umbricius declared unfavorable omens (Plutarch <i>Galba</i> 24.2; 25.4)
A freedman announcing that the architects had arrived served as Otho's prearranged excuse to leave Galba, to inspect a house for sale (Suetonius <i>Otho</i> 6.2); Suetonius also offers an alternative report (ibid.)	His freedman Onomastus announcing that his architect and contractors awaited him served as Otho's prearranged excuse to leave Galba, to examine properties he was buying (<i>Hist.</i> 1.27)	His freedman Onomastus arrived at this point with the prearranged excuse, namely that the builders had come and were waiting at the old house he had bought, where he wanted to negotiate down the price (Plutarch <i>Galba</i> 24.3-4)
Otho's coconspirators awaited at the golden mile marker in the Forum right by the temple of Saturn (<i>aede Saturni</i> , Suetonius <i>Otho</i> 6.2)	Otho's coconspirators (23 members of the bodyguard) awaited at the golden mile marker right by the temple of Saturn (<i>aedem Saturni</i> , <i>Hist.</i> 1.27)	Otho was first hailed (Plutarch <i>Galba</i> 25.1) at this golden column in the Forum where the roads of Italy met (24.4)
Otho exited a palace door (Suetonius <i>Otho</i> 6.2)	Otho walked through the palace to leave (<i>Hist.</i> 1.27)	Otho walked through the house of Tiberius on his way to the forum (Plutarch <i>Galba</i> 24.4)
Soldiers took Otho on their shoulder, hailing him as emperor, and others who met them joined in (Suetonius <i>Otho</i> 6.3)	Otho feared because initially just 23 members of the bodyguard hailed him as emperor; they drew other support and acquiescence more slowly and often reluctantly (<i>Hist.</i> 1.27-28)	Otho feared because initially only 23 hailed him initially as emperor (Plutarch <i>Galba</i> 25.1), but others quickly joined and hailed him (25.2)
-	Martialis, tribune in charge of the camp that day, was not part of the conspiracy but fearing death, fell in with Otho's conspiracy (<i>Hist.</i> 1.28)	Martialis, tribune in charge of the camp that day, was not part of the conspiracy but fearing death, fell in with Otho's conspiracy (Plutarch <i>Galba</i> 25.3)
-	Piso's speech (<i>Hist.</i> 1.29-30)	-
Otho dispatched agents to kill Galba and Piso (Suetonius <i>Otho</i> 6.3)	Conflict depicted in much greater detail (<i>Hist.</i> 1.31-49); the soldiers in the camp favored Otho, who welcomed them (1.36); Galba (1.41) and Piso (1.43) were killed	Plutarch is more detailed here than Suetonius, but less than Tacitus (Plutarch <i>Galba</i> 26.1—27.6), and also recounts the assassinations of Galba and Piso

-	Atilius Vergilio, the standard-bearer for the cohort with Galba, cast his portrait on the ground (<i>Hist.</i> 1.41)	Plutarch <i>Galba</i> 26.4 reports that Atilius Vergilio cast down an “image” (LCL too readily translates “statue”) of Galba
-	Galba had assigned the centurion Sempronius Densus to guard Piso, and Densus defended him bravely (<i>Hist.</i> 1.43)	The centurion Sempronius Densus bravely defended Galba himself (Plutarch <i>Galba</i> 26.5)
-	Sulpicius Florus and Statius Murcus dragged Piso (who was wounded) outside the temple of Vesta and killed him at the entrance (<i>Hist.</i> 1.43)	Murcus killed the wounded Piso at the temple of Vesta (Plutarch <i>Galba</i> 27.4)
Otho promised the soldiers that he would have only whatever they left for him (Suetonius <i>Otho</i> 6.3)	Otho’s speech to the soldiers (<i>Hist.</i> 1.37-38), including promises of money (1.37); out of traditional control, the soldiers ruled themselves (1.46)	Otho’s agents had been giving soldiers money and promises (Plutarch <i>Galba</i> 24.1)
Otho told the Senate that the people had forced this role on him (Suetonius <i>Otho</i> 7.1)	Once Otho prevailed, the Senate switched allegiance to him (<i>Hist.</i> 1.45) and honored him (1.47)	The Senate immediately convened and switched allegiance to Otho (Plutarch <i>Galba</i> 28.1)
Otho honored Nero’s memory, setting up again his statues, and did not refuse acclaim as his successor (Suetonius <i>Otho</i> 7.1)	Otho honored Nero’s memory, allowing people to set up statues of Nero, and did not refuse acclaim as his successor (<i>Hist.</i> 1.78)	Otho honored Nero’s memory, allowing people to set up statues of Nero, and did not refuse acclaim as his successor (Plutarch <i>Otho</i> 3.1; cf. 3.2)
Galba had depended on Titus Vinius and Icelus Marcianus (Suetonius <i>Galba</i> 14.2; 22; cf. <i>Nero</i> 49.4; <i>Vitellius</i> 7.1)	Titus Vinius ran (corruptly) Galba’s affairs (<i>Hist.</i> 1.6), and Otho’s agents killed him (<i>Hist.</i> 1.42; cf. 1.48); Otho had Marcianus Icelus executed (1.46)	Galba had depended on Icelus (Plutarch <i>Galba</i> 20.4) and especially Vinius (e.g., <i>Galba</i> 4.4; 17.1-2; 20.3; 21.1-2; 25.4; 26.1; 27.4; 29.4)

-	Tacitus allows that Vinus' protest that his execution was against Otho's orders may have simply been trying to prolong his life, but suspects that he was part of the conspiracy (<i>Hist.</i> 1.42)	Plutarch opines that Vinus' protest that his execution was against Otho's orders identifies him as part of the conspiracy (Plutarch <i>Galba</i> 27.4; but contrast 25.4)
Galba was influenced by Laco as well as Vinus and Icelus Marcianus (Suetonius <i>Galba</i> 14.2); he was Galba's praetorian prefect (<i>Galba</i> 14.2), but proud and incompetent (<i>Galba</i> 14.2)	Galba had relied on Laco as well as Vinus (<i>Hist.</i> 1.6, 14); he was Galba's praetorian prefect (<i>Hist.</i> 1.26), loyal but proud, corrupt and incompetent (<i>Hist.</i> 1.6, 26); after being banished to an island, he was assassinated (<i>Hist.</i> 1.46)	Galba appointed Laco the praetorian prefect (Plutarch <i>Galba</i> 13.1); Laco remained loyal to him (Plutarch <i>Galba</i> 26.1) but was corrupt (Plutarch <i>Galba</i> 29.4) and was killed by Otho's followers
-	Otho spared consul-elect Marius Celsus, despite his fidelity to Galba (<i>Hist.</i> 1.45, 71), and Celsus became one of his generals (Tacitus <i>Hist.</i> 1.71, 87)	Otho spared Marius Celsus, despite his fidelity to Galba (Plutarch <i>Otho</i> 1.1), and Celsus became one of his generals (Plutarch <i>Otho</i> 5.3)
-	To the people's pleasure, Otho ordered Tigellinus' death; at Sinuessa (the famous baths there), he cut his own throat with a razor (<i>Hist.</i> 1.72)	To the people's pleasure, Otho ordered Tigellinus' death (Plutarch <i>Otho</i> 2.1-3); at his estate at Sinuessa, he cut his own throat with a razor (Plutarch <i>Otho</i> 2.3)
(Galba disliked Dolabella; Suetonius <i>Galba</i> 12.2)	Otho banished Dolabella to Aquinum, without harm (<i>Hist.</i> 1.88)	Otho banished Dolabella to Aquinum, without harm (Plutarch <i>Otho</i> 5.1)
A dream of Galba's avenging shade tormented Otho (Suetonius <i>Otho</i> 7.2)	Galba's death disturbed the imagination of Otho's mind (<i>Hist.</i> 44.1; "gloomy visions," LCL)	-
Vitellius planned to revolt (Suetonius <i>Otho</i> 8.1)	Vitellius planned to revolt (<i>Hist.</i> 1.50-70)	Plutarch elaborates on how disaffected soldiers in Germany sought Vitellius (Plutarch <i>Galba</i> 22.5-6) and he agreed (22.7—23.1; <i>Otho</i> 4.1)

Otho offered Vitellius a share in the empire and a marriage union between the families (Suetonius <i>Otho</i> 8.1)	Otho offered Vitellius money and favor if he would accept peace, and Vitellius made the same offers to Otho (<i>Hist.</i> 1.74)	Otho offered Vitellius great wealth and a city of his own (Plutarch <i>Otho</i> 4.2)
-	After offers failed, Otho and Vitellius each reproached the other—both speaking truth (<i>Hist.</i> 1.74)	After offers failed, Otho and Vitellius each reproached the other—both speaking truth (Plutarch <i>Otho</i> 4.3)
-	Otho treated Vitellius' brother Lucius Vitellius graciously as a friend (<i>Hist.</i> 1.88)	Otho treated Vitellius' brother Lucius Vitellius graciously as a friend (Plutarch <i>Otho</i> 5.2)
When some weapons were being moved near dusk, a mob of soldiers, suspecting treachery, hurried to the palace, demanding the death of the senators in honor of Otho (Suetonius <i>Otho</i> 8.1-2, emphasizing Otho's lack of solid control over the revolution)	When the seventeenth cohort was being brought from Ostia to Rome, Crispinus was moving some weapons in the camp near dusk, to equip this cohort. The soldiers, however, suspected the senators' slaves of opposing Otho (<i>Hist.</i> 1.80), and Otho tried to disperse them to protect the senate (1.81)	When Crispinus at night was having some weapons loaded in the camp because of his errand to bring back the seventeenth legion from Ostia, some soldiers claimed that the senate was arming itself against Otho (Plutarch <i>Otho</i> 3.3). They wanted to kill the senators dining with Otho (Plutarch <i>Otho</i> 3.4); Otho dismissed his guests (3.6)
The soldiers burst into Otho's banquet hall (wounding and killing some who tried to stop them), demanding to see Otho before they were quieted (Suetonius <i>Otho</i> 8.2)	The soldiers burst into Otho's banquet hall, (wounding some who tried to stop them), demanding to see Otho, who had to stand on the couch to quiet them (<i>Hist.</i> 1.82)	The soldiers burst into Otho's banquet hall, forcing their way past the guards, and Otho had to quiet them, standing on his couch (Plutarch <i>Otho</i> 3.6-7)
-	Otho's speech to the army, demanding that a few be punished for the army's actions (<i>Hist.</i> 1.83-84)	Otho demanded that a few be punished for the army's actions (Plutarch <i>Otho</i> 3.8, while not offering a full speech)
Flavius Sabinus holds an important role in Rome (Suetonius <i>Vitellius</i> 15.2-3; <i>Vesp.</i> 1.3; <i>Dom.</i> 1.2)	Otho left Rome in charge of his brother Salvius Titianus (<i>Hist.</i> 1.90); yet Otho quickly brought Titianus (<i>Hist.</i> 2.23) to help with the war (<i>Hist.</i> 2.33). The soldiers requested and received Vespasian's brother Flavius Sabinus as Rome's prefect (<i>Hist.</i> 1.46), which he remained for a time (2.55, 63; 3.64)	Otho left Rome in charge of Vespasian's brother Flavius Sabinus (Plutarch <i>Otho</i> 5.2); yet Plutarch also knows that Titianus held significant rank on Otho's side (Plutarch <i>Otho</i> 8.1; 13.3) and that he was Otho's brother (<i>Otho</i> 7.4)

Rather than going to the front himself, Otho retired to Brixellum (Suetonius <i>Otho</i> 9.1)	Rather than going to the front himself, Otho retired to Brixellum (<i>Hist.</i> 2.33; cf. 2.39); this disheartened the soldiers (2.33)	Rather than going to the front himself, Otho retired to Brixellum (Plutarch <i>Otho</i> 5.3; 10.1); this disheartened his soldiers (<i>Otho</i> 10.1)
Otho won the first three battles (in the Alps; near Placentia; and at Castor's place), though these were not decisive (Suetonius <i>Otho</i> 9.2)	The war started well for Otho (<i>Hist.</i> 2.11-12, 14, 25-28, and mostly 2.15); this included battles at Placentia (<i>Hist.</i> 2.17-23) and Castor's place (<i>Hist.</i> 2.24)	The war started well for Otho (Plutarch <i>Otho</i> 6—7), including his soldiers holding Placentia (Plutarch <i>Otho</i> 6.1—7.1)
-	Proculus became a praetorian prefect (<i>Hist.</i> 1.46, 82, 87; 2.33) and Otho depended <i>especially</i> on him (<i>Hist.</i> 1.87)	Plutarch notes that Proculus was Otho's praetorian prefect (Plutarch <i>Otho</i> 7.4), and that he held far more power than Titianus (Plutarch <i>Otho</i> 7.4), Celsus and Paulinus (Plutarch <i>Otho</i> 7.5)
-	Suetonius Paulinus was one of Otho's generals (Tacitus <i>Hist.</i> 1.87, 90; 2.25-26, 32; cf. <i>Ann.</i> 14.31-39)	Suetonius Paulinus was one of Otho's generals (Plutarch <i>Otho</i> 5.3; 7.3-5; 8.2-3; 13.1)
-	Marius Celsus was one of Otho's generals (Tacitus <i>Hist.</i> 1.71, 87; 2.60)	Celsus was one of Otho's generals (Plutarch <i>Otho</i> 5.3; 13.4-5)
-	Fabius Valens was one of Vitellius' generals against Otho (e.g., <i>Hist.</i> 1.74; 2.24, 27-31, 55)	Fabius Valens was one of Vitellius' generals against Otho (e.g., Plutarch <i>Galba</i> 22.6; <i>Otho</i> 5.1; 6.4; 11.4)
-	Caecina was one of Vitellius' generals (e.g., <i>Hist.</i> 1.90; 2.21-27)	Caecina was one of Vitellius' generals (e.g., Plutarch <i>Otho</i> 5.1; 6.3, 5; 7.1; 10.3; 13.5-6)
Most advised Otho to prolong the war, but he insisted on deciding it quickly (Suetonius <i>Otho</i> 9.1)	The best advisers (Paulinus— <i>Hist.</i> 2.32; Celsus and Gallus—2.33) urged Otho to prolong the war (<i>Hist.</i> 2.32—33; cf. 2.37), but following the inexperienced advice of Titianus and Proculus, he insisted on fighting quickly (2.33)	The general Paulinus urged Otho to delay battle (Plutarch <i>Otho</i> 8.2-3), and Celsus agreed (8.4), but Proculus and Titianus urged him to fight quickly (Plutarch <i>Otho</i> 8.1); Otho chose to fight quickly (Plutarch <i>Otho</i> 8.4—9.3)

-	The Vitellians began building a bridge at the Po, which the Othonians were trying to set ablaze (<i>Hist.</i> 2.34); Otho's gladiators, trying to reach an island in the river, were beaten by Vitellius' Germans (<i>Hist.</i> 2.35)	The Vitellians began building a bridge at the Po, which the Othonians were trying to set ablaze (Plutarch <i>Otho</i> 10.2), to the Othonians' disadvantage (10.2-3); Vitellius' Germans beat Otho's gladiators at an island in the river (10.3)
The Vitellians prevailed near Betriacum (Suetonius <i>Otho</i> 9.2)	The Vitellians prevailed (<i>Hist.</i> 2.42-45) near Bedriacum (2.44-45; cf. 2.50, 57)	Otho's army's camp settled near Betriacum (Plutarch <i>Otho</i> 8.1; 9.1), where the Vitellians won (Plutarch <i>Otho</i> 13.5; <i>Vitellius</i> 10.1; 15.2)
The Vitellians prevailed especially because the Vitellians attacked when Otho's soldiers were expecting terms of peace (Suetonius <i>Otho</i> 9.2)	Otho's army wrongly thought that the Vitellians had deserted, and were unprepared for the Vitellian onslaught (<i>Hist.</i> 2.42); Vitellius granted terms to the vanquished, though delay caused confusion (2.45)	A rumor claimed that the Vitellians were surrendering, so the Othonian vanguard greeted Vitellius' men in a friendly way as fellow-soldiers, but the Vitellians responded with hostility, making other Othonians suspect their own vanguard of treachery (Plutarch <i>Otho</i> 12.1)
His soldiers were not ready to give up the war (Suetonius <i>Otho</i> 9.3), and initially refused to believe the report that they had experienced a defeat (10.1)	His soldiers were not ready to give up the war (<i>Hist.</i> 2.46)	The soldiers with him pledged their continuing loyalty (Plutarch <i>Otho</i> 15.1-3)
Otho wanted to spare his followers further suffering on his behalf (Suetonius <i>Otho</i> 9.3; 10.1; cf. 10.2—11.1)	Otho wanted to spare his followers further suffering on his behalf (<i>Hist.</i> 2.47)	Otho wanted to spare his followers further suffering on his behalf (Plutarch <i>Otho</i> 15.3-6)
Otho's final instructions, summarized (Suetonius <i>Otho</i> 10.2)	Otho's final speeches and instructions (<i>Hist.</i> 2.47-48)	Otho's final speech and instructions (Plutarch <i>Otho</i> 15.3—17.2)
Otho gave final instructions for the safety of several people whom he addressed, including his nephew (Suetonius <i>Otho</i> 10.2)	Otho consoled his nephew Salvius Cocceianus, noting that Otho had spared Vitellius' family hence mercy should be expected, and warning him to remember neither too much nor too little that Otho had been his uncle (<i>Hist.</i> 2.48)	Otho consoled his nephew Cocceianus, noting that Otho had spared Vitellius' family hence mercy should be expected, and warning him to remember neither too much nor too little that Otho had been his uncle (Plutarch <i>Otho</i> 16.2)
Otho destroyed any letters that could incriminate his friends to Vitellius (Suetonius <i>Otho</i> 10.2)	Otho destroyed any letters that could incriminate his friends to Vitellius (<i>Hist.</i> 2.48)	-
He distributed money to his servants (Suetonius <i>Otho</i> 11.1)	He distributed money, though frugally (<i>Hist.</i> 2.48)	He distributed money to his servants, but carefully rather than lavishly (Plutarch <i>Otho</i> 17.1)

Those beginning to leave the camp were being detained as deserters, but Otho prohibited harming them, and met with friends until late (Suetonius <i>Otho</i> 11.1)	He urged his friends to depart and provided means (<i>Hist.</i> 2.48); the soldiers tried to prevent those departing, requiring his harsh intervention, and he met with those departing until late (<i>Hist.</i> 2.49)	Otho persuaded his friends, especially those of rank, to depart (Plutarch <i>Otho</i> 16.1-2), and provided means for their departure (17.2); the soldiers threatened to kill them unless they remained, forcing Otho to intervene harshly (16.3)
At a late hour Otho quenched his thirst with cold water (<i>gelidae aquae</i> , Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	Near evening Otho quenched his thirst with cold water (<i>gelidae aquae</i> , <i>Hist.</i> 2.49)	That evening, Otho quenched his thirst with some water (Plutarch <i>Otho</i> 17.1)
Otho chose the sharper of two daggers to place under his pillow (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	Otho chose the sharper of two daggers to place under his head (<i>Hist.</i> 2.49)	Otho chose the sharper of two daggers to place under his head (Plutarch <i>Otho</i> 17.1)
Otho then slept soundly one more night (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	Otho then spent a quiet night, reportedly even sleeping some (<i>Hist.</i> 2.49)	Otho then slept so deeply for the rest of the night that his attendants heard his breathing (Plutarch <i>Otho</i> 17.1)
At dawn he stabbed himself to death (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	At dawn he fell on his weapon (<i>Hist.</i> 2.49)	Just before dawn Otho fell on his sword (Plutarch <i>Otho</i> 17.3)
People rushed in when he groaned, as he was dying from a single wound (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	People rushed in when he groaned, as he was dying from a single wound (<i>Hist.</i> 2.49)	Hearing his groan the servants hurried in (Plutarch <i>Otho</i> 17.3, leaving the implication that the single blow was sufficient to end his life)
He was quickly buried at his request (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	He was quickly buried at his request, to prevent disfigurement by his enemies (<i>Hist.</i> 2.49)	Plutarch implies that he was buried quickly (Plutarch <i>Otho</i> 17.3-4)
Many soldiers killed themselves in mourning by his bier (Suetonius <i>Otho</i> 12.2)	Some soldiers killed themselves in mourning by his bier (<i>Hist.</i> 2.49)	Some soldiers killed themselves at his funeral pyre (Plutarch <i>Otho</i> 17.4)
He died in his thirty-eighth year (Suetonius <i>Otho</i> 11.2)	He died in his thirty-seventh year (<i>Hist.</i> 2.49)	He lived 37 years (Plutarch <i>Otho</i> 18.2)

- V Suetoniově krátkém životopisu
jsem našel:

- 31 míst přesně odpovídajících Tacitovi
 - 18 dalších bodů významné shody
- 30 zmínek o blízké shodě mezi Suetoniem a Plutarchem

18 dalších bodů významné shody

Mimoto dalších 28 bodů blízké shody mezi
Plutarchem a Tacitem

Odhadem celkem asi 50

Othonův životopis od Suetonia je krátký

- Pouze přibližně 28 odstavců
- Celkem méně než dva tisíce slov
- Kratší než 1/5 Markova evangelia
- Je-li Suetoniova životopisná metoda obvyklá, musíme u Marka očekávat 250 takto shodných míst

Zdroje nalezené v evangeliích?

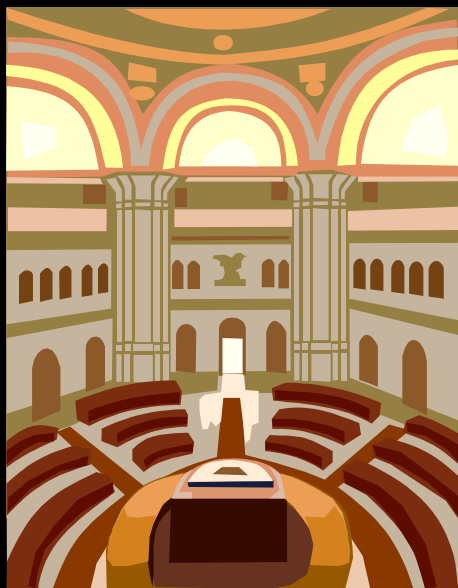
Jak úzce se evangelia drží svých
zdrojů?

- Evangelia nevznikala stejným způsobem, jak pracujeme dnes.

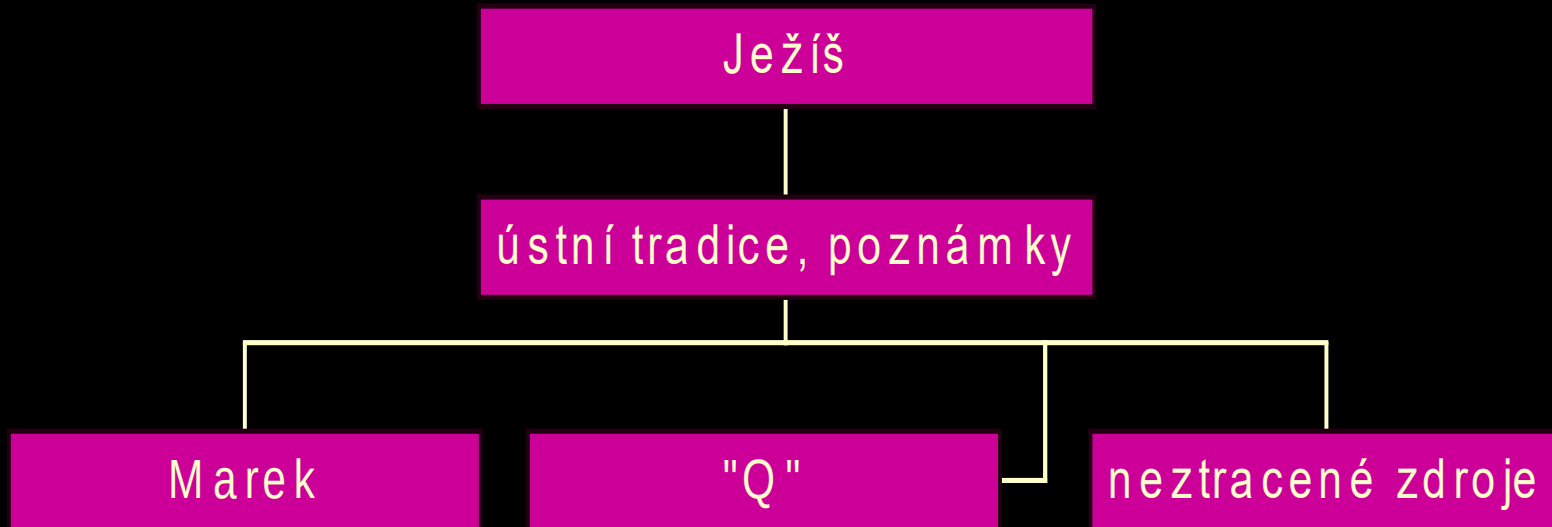
- Téměř všichni si však uvědomují, že Matouš, Marek a Lukáš jsou těsně propojeni.

- Významný přesah („synoptický”)
- Jan říká, že svět nemůže obsáhnout všechny knihy!

Matouš a Lukáš pravděpodobně vycházeli ze zdrojů uvedených ve druhé a třetí řadě spodního grafu. Pokud byli Matouš a Jan očitými svědky, čerpali rovněž z první řady.

graf

Evangelia se jasně a nepochybně odlišují.

Mk 11,11-24

- Ježíš proklel fíkovník
- Ježíš “vyčistil” Chrám
- Ježíšovi učedníci našli uschlý fíkovník
- Ježíš vyučuje o víře
(Soud nad Chrámem)

Mt 21.12-22

- Ježíš proklel fíkovník
- Fíkovník okamžitě uschnul
- Ježíš vyučuje o víře
- Ježíš “vyčistil” Chrám

*Tyto rozdíly však jsou v pořádku,
uvážíme-li rozdíly ve starověkém
životopisectví*

- Např. Josephus se ve své autobiografii rozchází se svou vlastní zprávou o válce mnohem více, než se liší Matoušův a Markův popis téže události!

Životopisci používali stejné metody jako evangelia

- Např. vynechávají některé postavy nebo spojují určité akce, aby zachovali linku hlavního příběhu.
- Příkladem je situace, kdy u Matouše setník žádá Ježíše o pomoc přímo, zatímco u Lukáše prostřednictvím přátel.

- Moderní historikové obvykle těží ze starověkých historiků bez ohledu na jejich rozdíly
- Pro upřesnění bylo třeba učinit určité jazykové úpravy
 - Takže Lukáš upravuje Markův pravopis
 - Matouš mění titul Antipy z „král” na „tetrarcha”
 - Matouš kvůli rozsahu často krátí Markův popis (například spuštění ochrnutého stropem)

Lukáš 1,1-4 mluví o mnoha pramenech, které měl k dispozici

1. psané (1,1)
2. ústní (od očitých svědků) (1,2)
3. Lukáš je potvrzuje svým vlastním zkoumáním (1,3)
4. Lukáš nemohl „mlžit“, neboť materiály byly v rané církvi stále všeobecně známy (1,4)

Lukáš psal mezi roky 60 a 90 (asi uprostřed sedmdesátých let)

Do té doby už o Ježíši napsalo mnoho lidí (1,1):

- mnozí se již pokusili sepsat vypravování o událostech, které se mezi námi naplnily.
- Většina badatelů datuje Marka a zdroj „Q” do čtyř desetiletí po popisovaných událostech
- Upadly snad události, ke kterým došlo během čtyřiceti let před námi, do zapomnění?

Povaha lidské paměti

- Zapomínáme více, než si pamatujeme
- Pamatujeme si klíčové události, které mají pro nás význam
- Určité náhodné detaily, ale zejména podstatné
- Pokud si událost připomínáme *pravidelně*, zapamatujeme si ji (v pravidelně připomínané verzi)

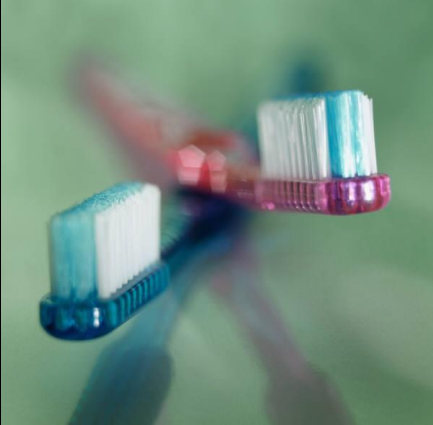
Paměť, část 2

- Z událostí pro nás významných si po pěti letech pamatujeme přibližně 50 %
- Vše co přetrvá pět let, přechází do dlouhodobé paměti a zůstává v ní dalších až 50 let
- Petr, Jan a další si mohli o Ježíši pamatovat bezpochyby velmi mnoho

Paměť, část 3

- Různé druhy paměti: verbální, smyslová, manuální atd.
- Doslovná paměť:
 - Aforismy (memorování ve starověku)
- Episodická paměť: stručné vyprávění s několika detaily a ústřední myšlenkou
 - odpovídá *chreiai*, krátkým příběhům v synoptických evangeliích
 - odpovídá příslovím (která jsou rovněž charakteristická pro Ježíšův bezprostřední rozhovor s jeho posluchači)

ÚSTNÍ zdroje (1,2)

- Jak nám byly předány prvními očitými svědky a služebníky slova
- „předání“ je technický jazyk ústní tradice
Jak přesné může být?

Anna Gulick

Jak přesné bylo ústní podání?

- **Musíme brát v úvahu (zejména) memorování v antice**
- **poznámky; sbírky rčení**
- **v evangeliích: výskyt aramejských rytů**
- **Významné postavení očitých svědků v církvi**

Období výlučně ústního podání nemůže být delší než jedna generace

- Datování Marka (obvykle 34 - 45 let)
- Ústní materiály byly často přidány mnohem později
 - Pisatelé evangelií předpokládají, že *posluchači* znají tradici o Ježíši, která nebyla zaznamenána v jejich evangeliích (viz např. Skutky 20,35; J 20,30)

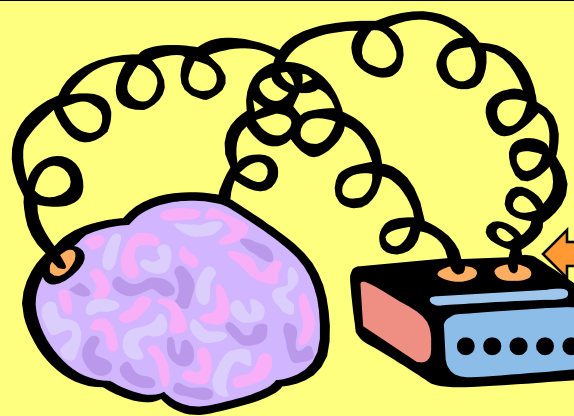
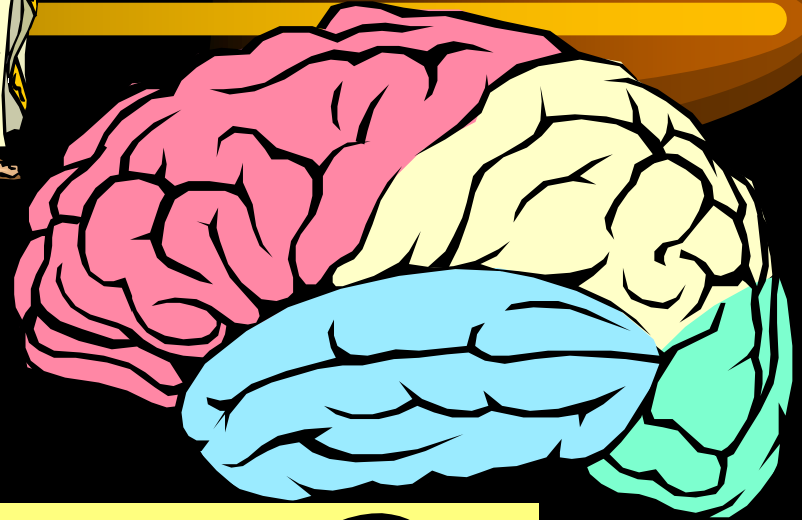

Memorování

- Vypravěči (hodiny!)
- Mluvčí (*memoria*)
- Základní vzdělání
- Žáci učitelů
 - Primární zodpovědnost
 - Příklad Pythagorejců
 - Učili se i smlouvy

Shromážděny ve sbírkách
„životů” a rčení

Nová metoda
studia
pro studenty
Prof. Keenera

Bardové: Homérské eposy

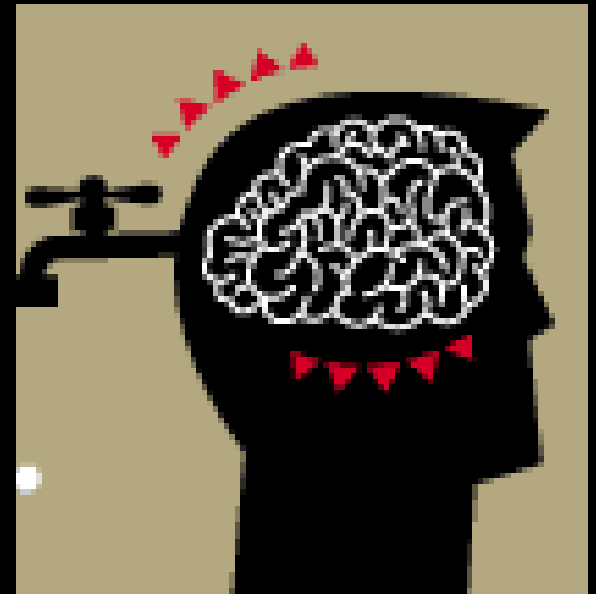

- Století před evangeliemi dokázali nejlepší profesionální recitátoři recitovat z paměti celého Homéra
- Intelektuálové je přehlíželi!

Pečlivě trénovaná paměť: příklady

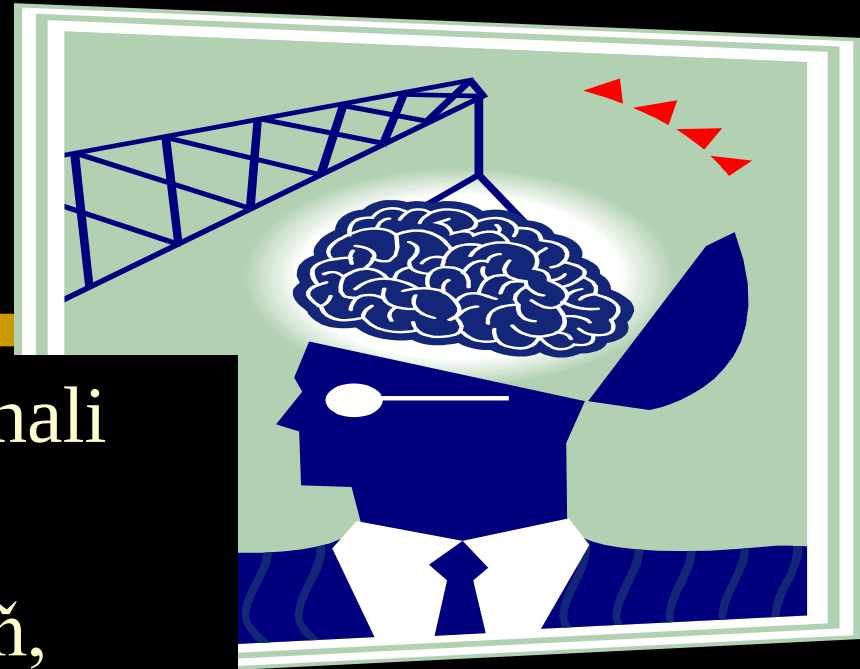
– Seneca starší:

- V mládí dokázal opakovat 2000 jmen v přesném pořadí, v jakém je právě vyslechl
- Recitovat až 200 veršů v opačném pořadí
- Uměl odříkat dlouhé úseky více než stovky recitací ze svého mládí

výjimečné, ale další

- byli tací, kdo poslouchali aukci celý den
- jiný převyprávěl báseň, kterou mu přečetli, aby se vytáhl
- Důraz na paměť, která o mnoho přesahuje běžné očekávání dnešní doby.

- Jeden z pěti základních úkolů: *memoria*, „naučit se řeč z paměti jako přípravu na její pronesení”
- Memorovat své promluvy, často po několik hodin
- Cvičení: studenti pronášeli řeči „z paměti ”

Orátoři
(řečníci)

Paměť antických žáků a dělání si poznámek

- Paměť je *nejspolehlivější* v:
 - Prvních dvou generacích
 - Očití svědkové a ti, kdo slyšeli jejich vyprávění
 - Vyučování:
 - studenti opakují učitelův výklad

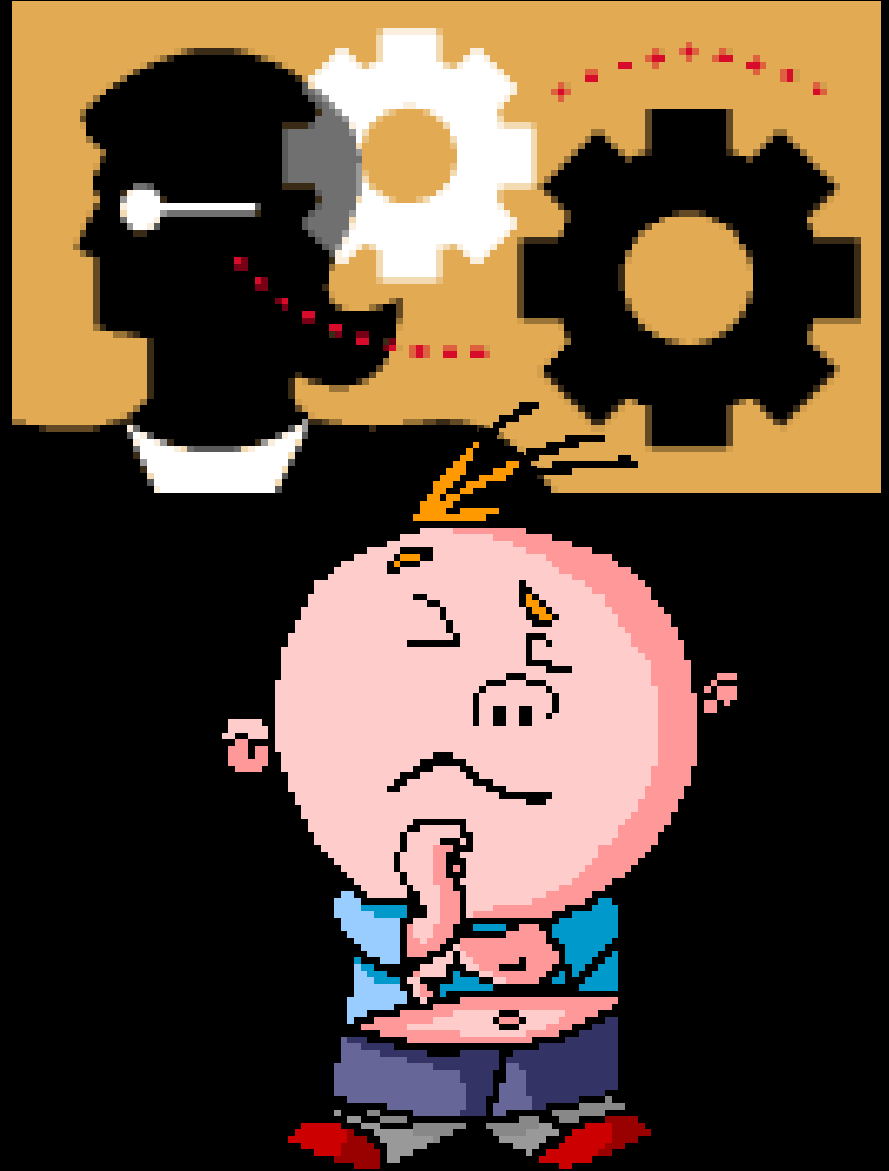
Oba faktory byly důležité pro evangelia

- Většina nejvýznamnějších představitelů církve (srov. 1K 15,5-7; zejm. Ga 1,18-19; 2:8-9) byla
 - nejen očitými svědky,
 - ale i *žáky učitele*,
 - kteří se učili jeho lekce na pedagogických setkáních

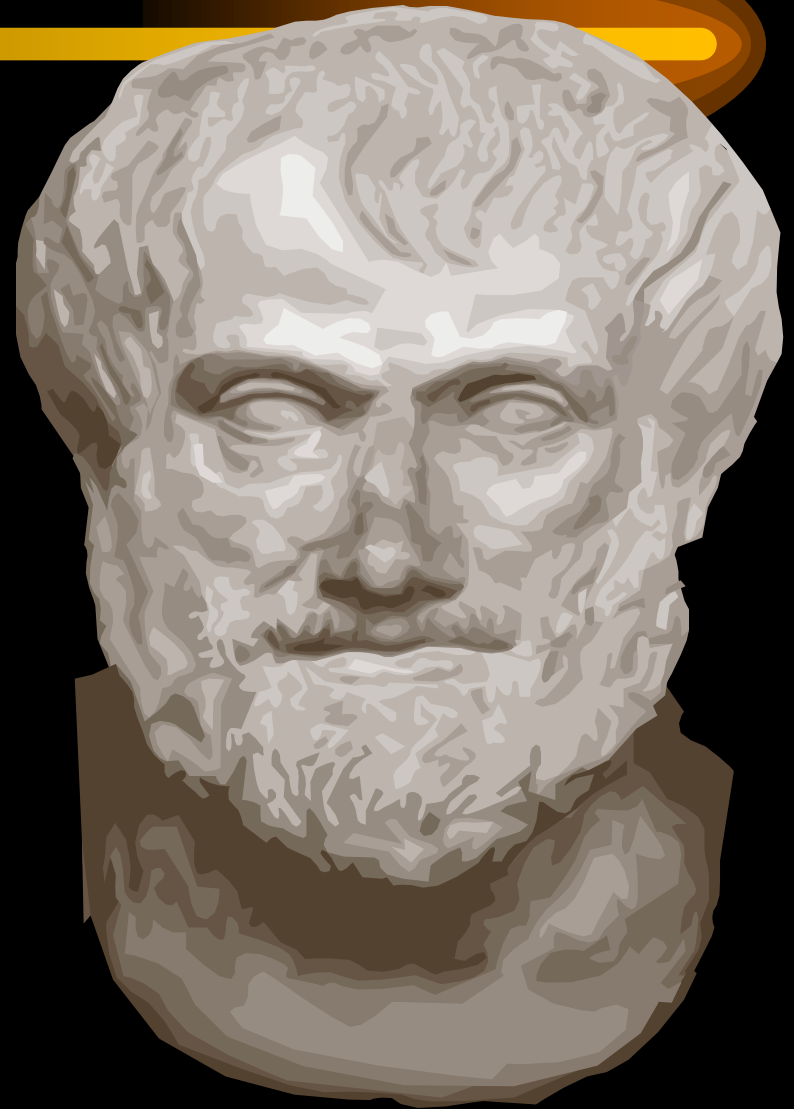
- Nejrozšířenější
rys antického
vzdělávání

- Viz např. Quintilianus *Inst.* 1.3.1;
Plutarchos *Educ.* 13, *Mor.* 9E;
Musonius Rufus *frg.* 51, p. 144.3-7;
Diogenes Laertius 6.2.31; Eunapius
Lives 481; Watson, “Vzdělání,”
310, 312; Heath, *Hermogenes*, 11

Základní úroveň: memorování výroků slavných učitelů

- Musonius Rufus *frg.* 51, p. 144.3-7
- Studenti na různých úrovních rovněž memorovali příklady
- Theon *Progymn.* 2.5-8

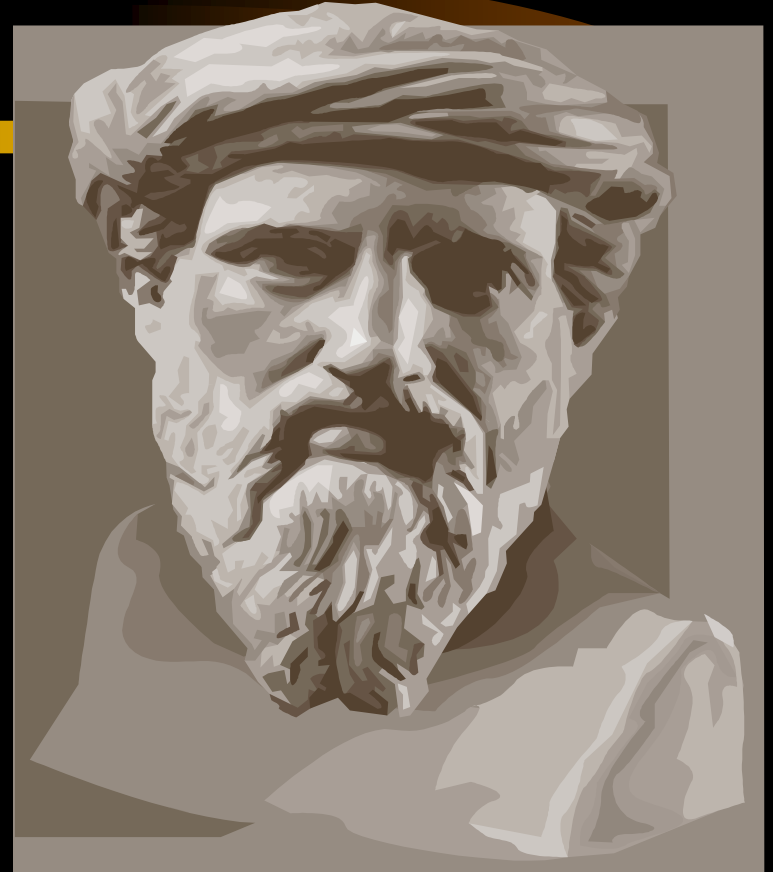
Vyšší vzdělání

- Zhruba starší 16 let:
 - Memorování mnoha řečí a užitečných pasáží
 - Pokročilé rétorické vzdělání, zejména memorování modelových řečí a pasáží pro jejich vlastní užití

Filosofické školy

- výroky zakladatelů řeckých škol byly předávány členy všech škol z generace na generaci.
- důraz byl kladen na texty nebo slova zakladatele (podle školy), povzbuzování od samotných zakladatelů škol
- učení zakladatele bylo pro jeho komunitu často kánonem

Pythagoras

- Lucianus: student filosofie, který z paměti opakoval každý bod z lekce předchozího dne
- Zvláštní důraz mezi Pythagorejci

Smlouvy stejně jako výroky

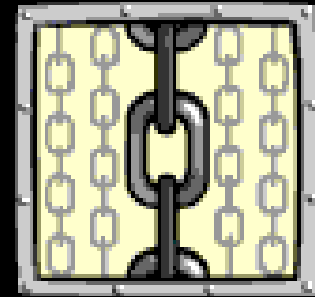
- Memorování vyučování, ale také studium a napodobování chování učitele
 - Předávali jej
 - Možno použít jako právní precedens!

SPOLEČNÁ *paměť*

- bývalí žáci učitele si rovněž mohli *kolektivně* pamatovat úseky řeči a spojovat je dohromady (Filostratus *Vit. soph.* 1.22.524)
- skupina posluchačů si mohla vzájemně připomínat jednotlivé body
- ti s nejlepší pamětí měli sólo

SÍŤOVÝ přenos vs.
ŘETĚZOVÝ přenos

Psaní poznámek

- pokud některý z učedníků byl aspoň zčásti gramotný
- Možná výběrčí daní

Učedníci ZVEŘEJNILI I vyučování svého učitele

- Mnoho učitelů přenechalo publikování svým následovníkům
- Studenti, kteří zapisovali poznámky, je někdy publikovali (už pět století před Kristem)

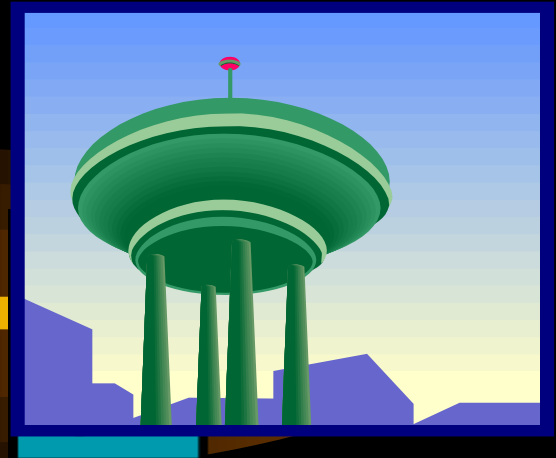
Filosofie i rétorika

Moje fotka
ještě s vlasy

- Epiktétův učedník Arrian
 - Epiktétova Koiné se liší od Arrianovy vlastní dikce
- Quintilianovi studenti zveřejnili pod jeho jménem své poznámky z jeho vyučování
 - Značně přesné, i když on sám litoval, že je nemohl před zveřejněním vycizelovat

Rabíni

- Rabín chválí studenta jako dobrou nádrž
- Hlavně pro pokročilé žáky studující proto, aby se stali učiteli Tóry

Co bychom měli očekávat od Ježíšových učedníků?

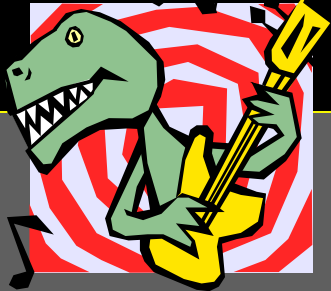

- Proč bychom měli očekávat, že Ježíšovi učedníci byli méně spolehliví než žáci jiných učitelů?
- Všichni badatelé se shodují, že Ježíš byl učitel, který měl žáky.
- Je tedy pravděpodobné, že uchovali podstatu jeho vyučování
- Pramen Q se asi šířil v době, kdy ještě byli ve vedení očití svědkové

Určité charakteristické znaky v evangeliích zůstávají

- Dochovaná
evangelia v řečtině;
životopis je žánrem
z diaspory
- Typické tradice
palestinských Židů
a aramejské
řečnické obraty

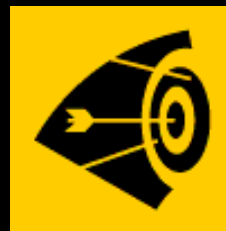
Aramejský rytmus

Starobylý rytmus

- Ježíš pravděpodobně často mluvil aramejsky
- Dvojjazyčná jeruzalémská církev asi hodně rychle přešla na řečtinu (Skutky 6)
- Ovšem výroky byly často přeloženy natolik pečlivě, že se zachoval aramejský styl řeči

Příklady specificky židovských řečnických obrátů, maxim nebo myšlenek

- Fráze jako „Slyšeli jste, že bylo řečeno” (5,21, 27, 31, 33, 38, 43)
- Chtíč s nadsázkou zastupuje cizoložství (Mt 5,28)
- Jakou měrou člověk měří, takovou mu bude naměřeno (Mt 7,2; L 6,38)
- Vyjmout trám z vlastního oka dřív než třísku z oka jiného člověka (Mt 7,3-5//L 6,41-42)

Více příkladů

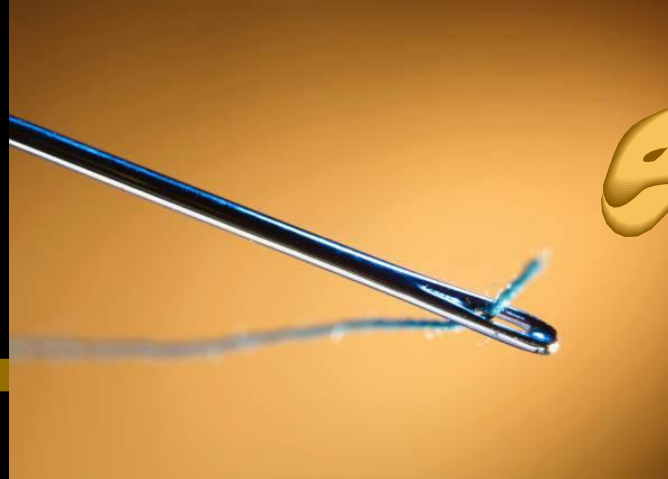

- fráze „čemu připodobním?” (Mt 11.16//L 7,31) (obecné zejména v podobenstvích)
- „je to tak” (Mt 11,16; 13,24; 25,1; Mk 4,26, 31; 13,34; L 6,48-49)
- Raná židovská podobenství obvykle mají výklad (mnoho badatelů o NZ!)
- První polovina „Modlitby Páně” odráží do značné míry Kaddish (židovská modlitba)
- Otázka farizeů týkající se rozvodu odráží rozpravy mezi farizejskými školami Ježíšovy doby

Dále:

- „syn člověka” je specificky semitský obrat
- „pohnout horou”: zjevně židovská metafora pro uskutečnění něčeho nemožného
- Židovští učitelé vedli debatu, které přikázání je „největší” (Mk 12,28)

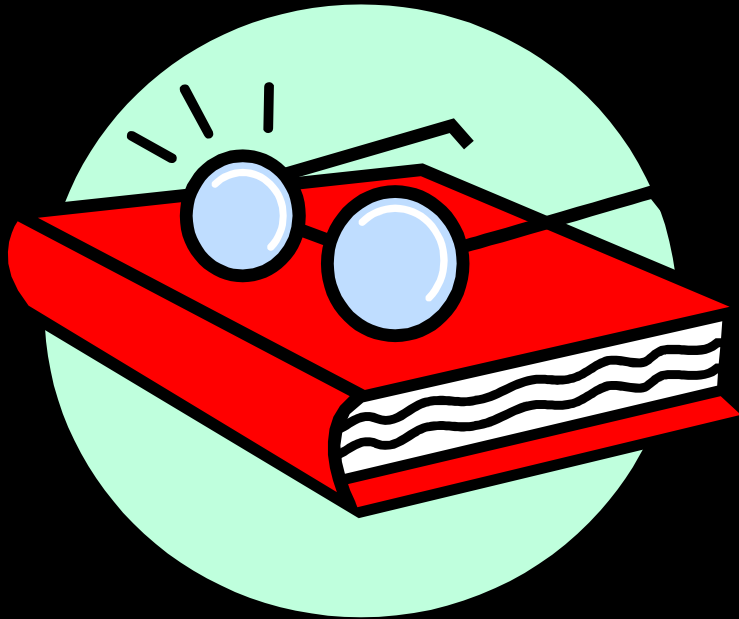

- Ježíš spojuje dvě „největší“ přikázání na základě stejné úvodní fráze *we'ahavta* („budeš milovat“), a obvyklé židovské interpretační techniky
- Židovští učitelé v Babylonu: „slon procházející uchem jehly“
- Současné debaty farizeů ohledně čistoty vnitřku nebo vnějšku číše

Očití svědkové zůstávali významnými členy rané církve

- Církevní vůdcové (Ga 2; 1K 15)
- Jestlipak by očití svědkové zemřeli pro svědectví, o jehož nepravdivosti by věděli?

Evangelia citují svědectví žen o zmrtvýchvstání

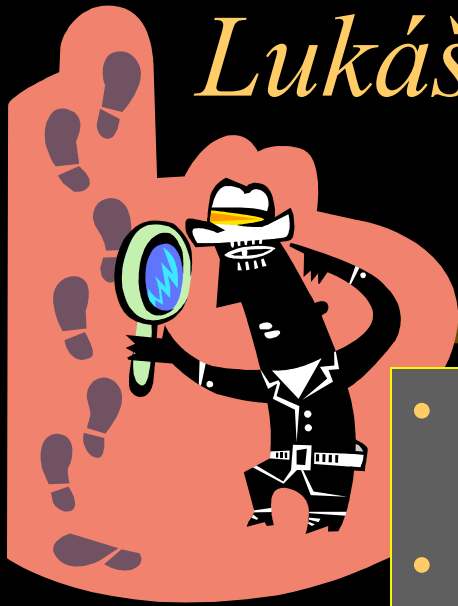

- Navzdory
předsudkům proti
svědectví žen ve
starověku

Lukáš rovněž pečlivě “zkoumal”

(1,3)

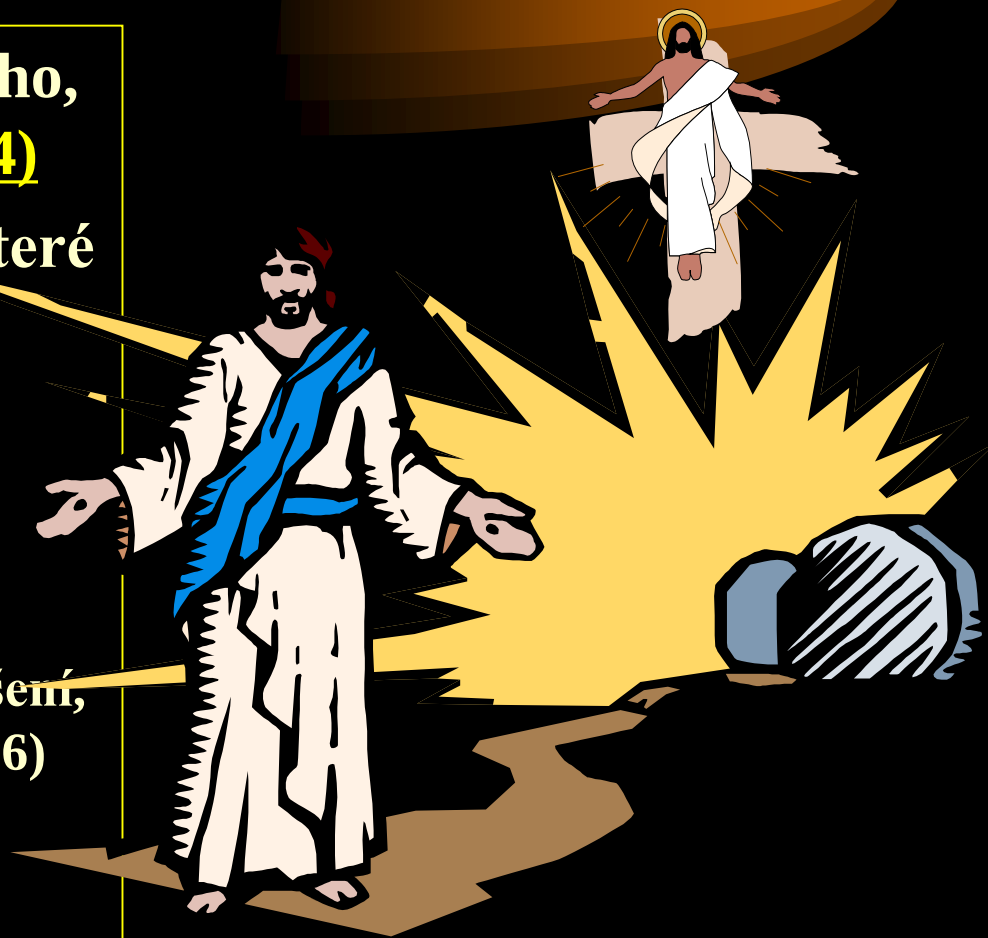

- Proto, neboť jsem sám všechno od počátku **pečlivě prozkoumal...** (**1,3**) (překlad)
- Helénský ideál (Polybius, Thukidides; vs. some armchair Romans...)
- Nebo „**důkladné [aktivní] seznámení**”
- Kdy mohl Lukáš prověřovat tyto prameny?
- „My” ve Skutcích 16,10 až kapitola 28
 - Někteří hovoří o „fiktivním” prostředku
 - Jiní zas o zbytku z cestovního deníku
 - Ale „my” obvykle znamená „my”
- Včetně **2 let** strávených s Pavlem v Judsku

Lukáš hovoří o tom, co už bylo v církvi obecně známo

abys poznal hodnověrnost toho,
v čem jsi byl vyučován (1,4)

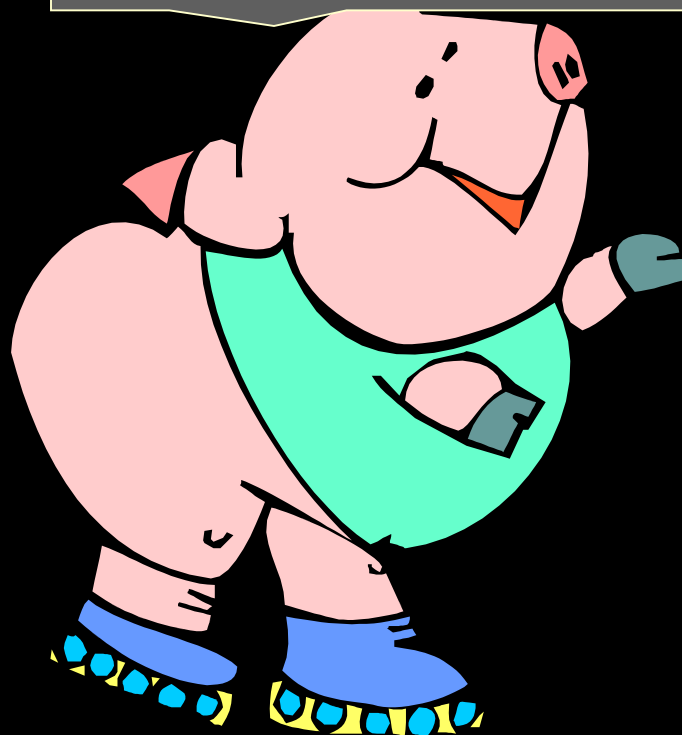
- Nemusíte vymýšlet věci, které protiřečí tomu, co vaši posluchači už znají!
- Podobně Pavel cituje svým posluchačům to, co ví o jeho zázracích
- Pavel mluví o svědectví o vzkříšení, jež si mohl každý ověřit (1K 15,6)

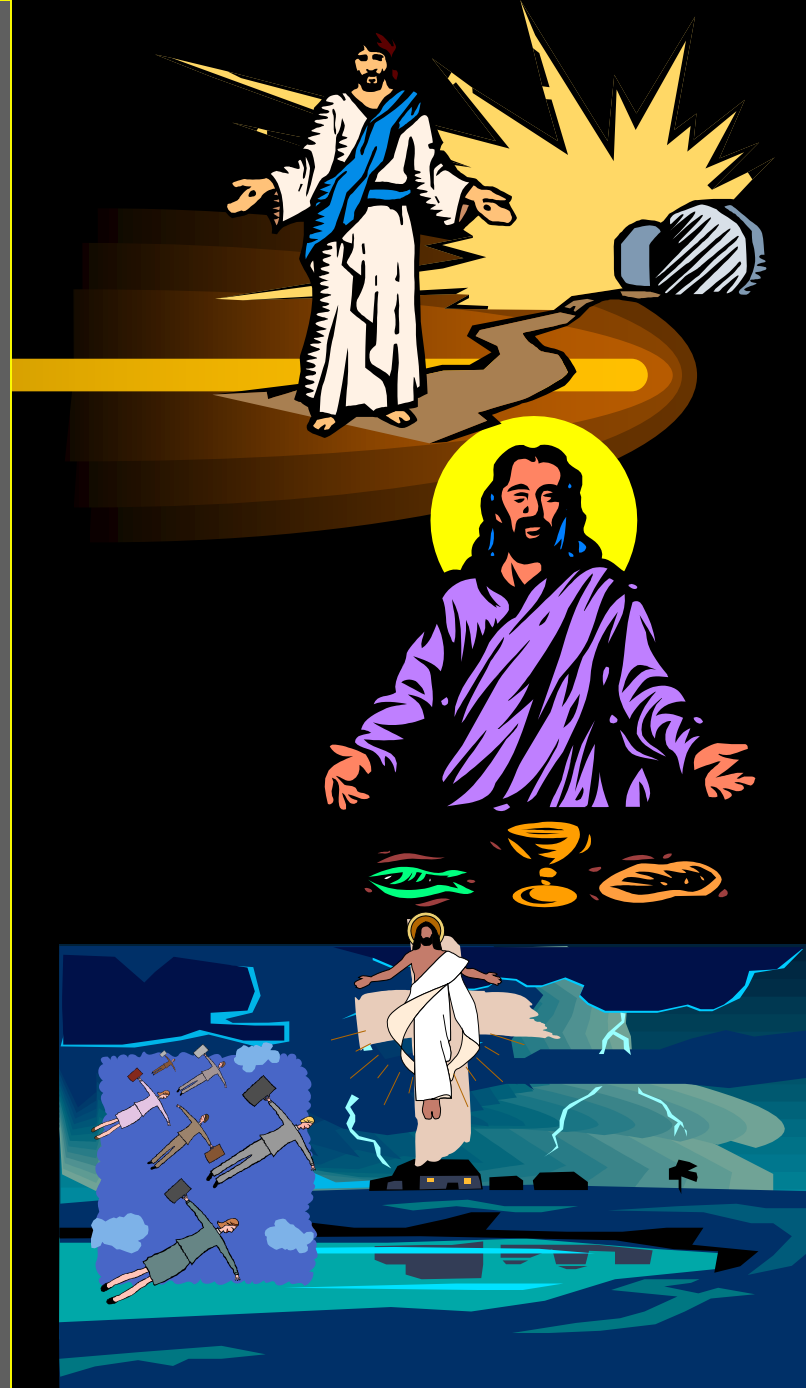
- Pozdější rozhovory zaměřené na církve v evangeliích chybí
 - zákony o jídle (vyjma Mk 7)
 - pohané (s výjimkou Mk 7, Mt 8)
 - obřízka (kdekoliv)
- Kdyby církve upra-vovala, co se ví o Ježíši, zdalipak by nebyla ve své době přijatelnější?

Další důkazy:

Klidně dodržujte
košer tak dlouho,
jak je vám libo

- Pavel, první autor NZ, někdy dosvědčuje, co máme v synoptických evangeliích
 - Tradice vzkříšení a svědectví (1K 15)
 - Večeře Páně (1K 11)
 - Výroky o rozvodu (1K 7)
 - Ježíšovo vyučování o poslední době (1Te 4-5; 2Te 2)
 - Možná něco z Ježíšovy etiky (Ř 12; 1Te 4)

*Pavel rozlišuje mezi Ježíšovými slovy
a svým vlastním doplněním (1K 7)*

- Dokonalá příležitost
upravit Ježíšův výrok,
ale on to odmítá

Kdyby si pisatelé volně vymýšleli příběhy

- neměli bychom synoptická evangelia
- nebo různé paralely u Jana (který je většinou nezávislý)
- Jak poznamenává např. můj profesor z Duke University E. P. Sanders

Evangelia

- Dobrý zdroj informací pro rekonstrukci Ježíšovy veřejné služby
- Stejně jako všechny životopisy obsahují pohledy autorů
- Z čistě sekulárního historického hlediska:
- můžeme o Ježíši říci přinejmenším tolik jako o Sokratovi, Senecovi nebo dalších antických učitelích

Evangelia z prvního století jsou naším jediným obsáhlým zdrojem

Nejranější dochovaná apokryfní a gnostická evangelia pocházejí z poloviny až konce druhého století

- Převážná část gnostických evangelií je mnohem mladší

A co „Ztracená evangelia“

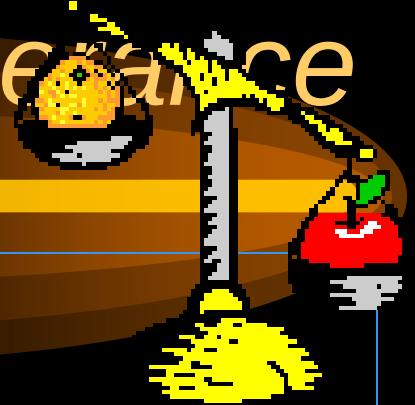
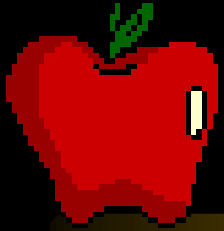
ztracené
evangelium

Nesprávně
pojmenovaná

Další „evangelia”

- Odlišné žánry (literární typy)
- VŠE pochází až z období po tzv. „živoucí paměti” o Ježíši
- „živoucí paměť”: délka života některých očitých svědků
- Výzkum ukazuje, že poté, co živoucí paměť skončí, vzpomínky upadají a legendy narůstají

Evangelia vs. evangelia: jablka a pomeranče

– Apokryfní evangelia

- Povídky

- Doplnit chybějící detaily Ježíšova života
- Od rozkvětu povídek (konec druhého a začátek třetího století)

- Nikdy nebyla považována za adepty na kanonizování

- Srovnejte podobné Apokryfní skutky: „mluvící psi ... poslušné štěnice (Janovy skutky), pokřtění lvi (Pavlovy skutky),” atd.

Příklady: Tomášovo dětské evangelium

- Ježíš usmrtí chlapce, který jej udeřil
- Když si rodiče zemřelého chlapce stěžují Josefovi, Ježíš je ke zděšení svého otčima oslepí (4.1—5.1)
- Když si jiný pozorovatel stěžuje, že Ježíš modeloval v sobotu z hlíny vrabce, Ježíš zatleská a ptáci odletí (2.2-4)
- Náhle zemře dítě, a když je Ježíš obviněn, že do něj strčil, vzkřísí je, aby svědčilo (9,1-3)

Petrovo evangelium: obsah

- Kámen, který se sám valí
- Krácející kříž
- Protižidovské předsudky odrážející některé práce pocházející z druhého století
- Velmi vzdálené jakékoliv znalosti raného judaismu:
 - Portréty židovských vůdců držích noční stráž na hřbitově
 - vs. praktiky rituální čistoty!

Více jablek než pomerančů

– Gnostická evangelia

- Odlišný žánr: převážně výroky
 - Sbírky výroků jsou užitečné, ale nejsou životopisem
 - Jsou označeny jako “evangelia”, protože o sobě tvrdí, že přinášejí “dobrou zprávu”
 - Pozdější sbírky “tajně” předávané moudrosti
 - V antice strategie, kterou se vytváří něco nového, ale vydává se to za starobylé.
 - Tacitus přiznává, že neexistuje žádný známý důkaz, jenž by šel až k Ježíši
- Gnostické prvky: druhé století nebo pozdější
 - Platonizující rysy, mytologie
 - Chybí rané judsko-galilejské rysy synoptických evangelií a také Jana

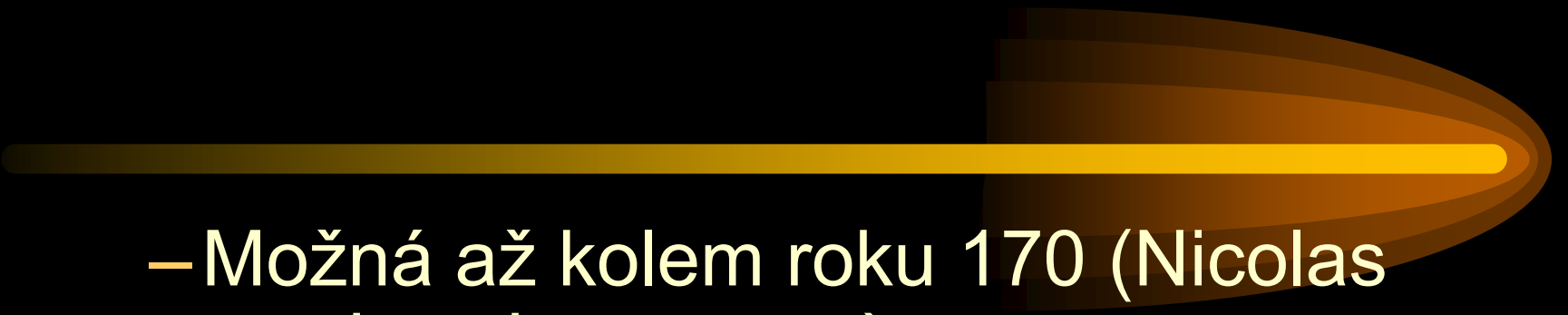
„Tajné“ tradice

- Obrací se na „elitní“ třídu znalců
- Také protože pravděpodobně chybí pravdivé prameny, které by jim dovolily vyhlašovat dřívější veřejné tradice.

Tomášovo evangelium

- Nejranější z dochovaných gnostických evangelií:
 - Propojení mezi mírně gnostickým a ortodoxním křesťanstvím
pravděpodobně stále nejasné v Sýrii
 - Obvykle datováno kolem roku 140
 - 70-75 po době, do které většina badatelů klade Marka (tj. více než dvě generace)
 - Mimo živou paměť kteréhokoliv očitého svědka

-
- Možná až kolem roku 170 (Nicolas Perrin: Diatessaron)
 - 170 je téměř sto let od doby, do které většina badatelů datuje Lukáše!
 - Dřívější recenze Tomáše?
 - Hypotetická konstrukce

Závěrečný odstavec Tomášova evangelia

Když Petr trvá na tom, že si Marie Magdalena jako žena nezaslouží duchovní život, Ježíš odpovídá: „Já ji povedu, abych *ji učinil mužem*, aby se stala živým mužným duchem podobným, jako jste vy. *Každá žena, která se učiní mužem, vejde do království nebe.*”

- Je v souladu s platonismem Filonovým atd.

Ohlasy kanonických evangelií

- Kolem roku 170 Tacián Syrský přijal tato čtyři evangelia jako hlavní základ své harmonizace.
- V téže generaci, v dalekém Lyonu uznává Ireneus Matouše, Marka, Lukáše a Jana jako jediná evangelia obecně přijímaná „ortodoxním okruhem církví“ (*Her.* 3.11.8-9)
- Muratorský kánon – totéž (pravděpodobně v téže době)
- P. Edgerton, asi 150, pravděpodobně vychází z kanonických evangelií
- Ostatní „evangelia“ se šířila místně, žádné dochované spisy z prvního století

Kanonická evangelia

- Stopy judských a galilejských zvyků, ideálů, jazyka
- Dokonce topografické údaje o Jeruzalémě u Jana (více než dvě dekády po jeho zničení)
- Ne relevantní zájem o gnostická evangelia